

SLIK INVADERTE JEG NORGE

Invasjonen slik en tysk korporal så den. Vi Menn bringer Wilhelm Kornatzkis dagboknotater – supplert av egne og soldatvenners unike bilder.

FAKTA

DEN TYSKE INVASJONEN I 1940

■ 9. april, 1940: Kl. 04.21 åpnet Oscarsborg i Oslofjorden ild mot tyske skip, anført av krysseren "Blücher". Dermed var 2. verdenskrig også i gang i Norge.

■ De tyske styrkene landet i Oslo, Kristiansand, Egersund, Bergen, Trondheim og Narvik. 12 000–13 000 soldater i den første bølgen.

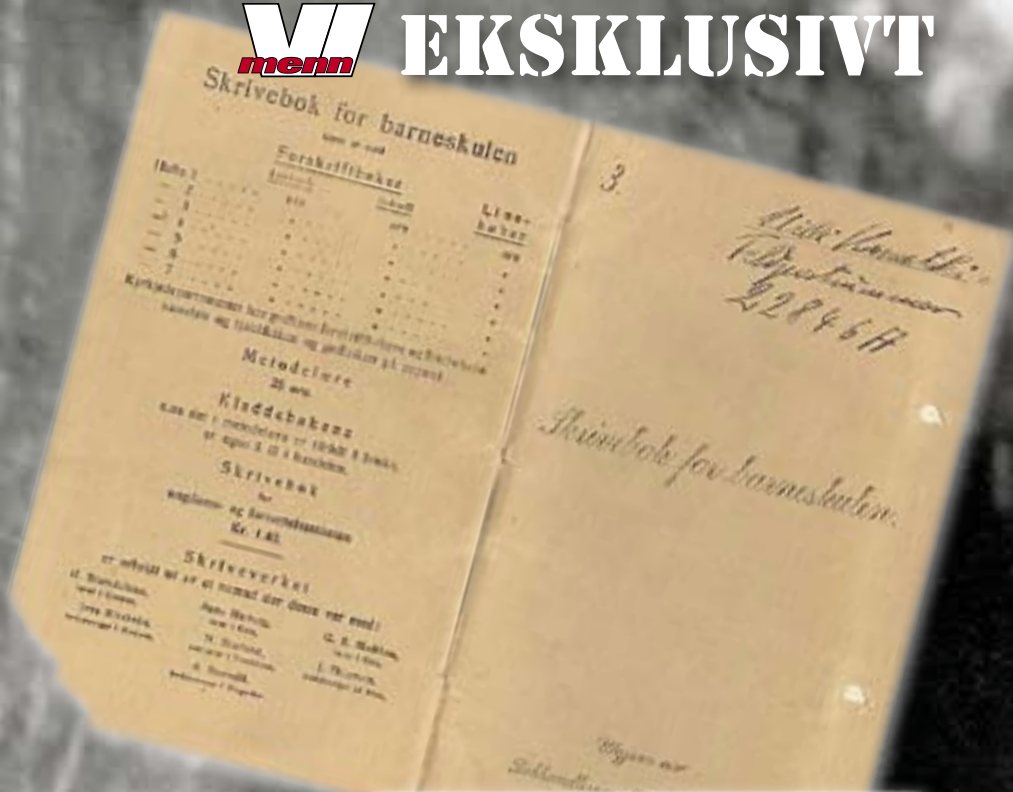
■ Til Bergen som falt 9. april, kom ca. 1900 soldater fra 69. infanteridivisjon. Under kodenavnet "Unternehmen Hardanger" skjedde avgjørende slag på Voss fra 22. til 25. april. Massiv bombing. 82 hus brant ned, 9 nordmenn drept.

■ Den tyske knipetangsmanøveren på Voss ble gjort av tre stridsgrupper: 500 mann i gruppe Klein, som denne reportasjen handler om, gikk via Bergensbanen, over Vaksdal og Evanger fram mot Voss. 16 døde pluss sårede.

400 mann i gruppe Krüder rykket fram fra Ålvik over fjellet via Bordalen mot Voss. Tre døde og sårede. 600 mann i gruppe von Stolberg gikk fra Eide/Granvin over Skjervet. Ca. tre døde pluss sårede.

Mye av dette stoffet publiseres nå for første gang på norsk.

DAGBOKEN:
 Den tyske soldaten Wilhelm Kornatzki nedtegnet sine opplevelser i denne "Skrivebok for barneskulen" som han benyttet som dagbok under invasjonen av Norge. Utdraget vi bringer omhandler operasjonen som startet i Stavanger/Bergen og endte på Voss i april/mai 1940.

PÅ DRESIN:
 Tyske soldater fra 69. regiment på ferd langs Bergensbanen mellom Bergen og Voss. Dresin var et populært transportmiddel for de tyske soldatene i Voss-traktene.

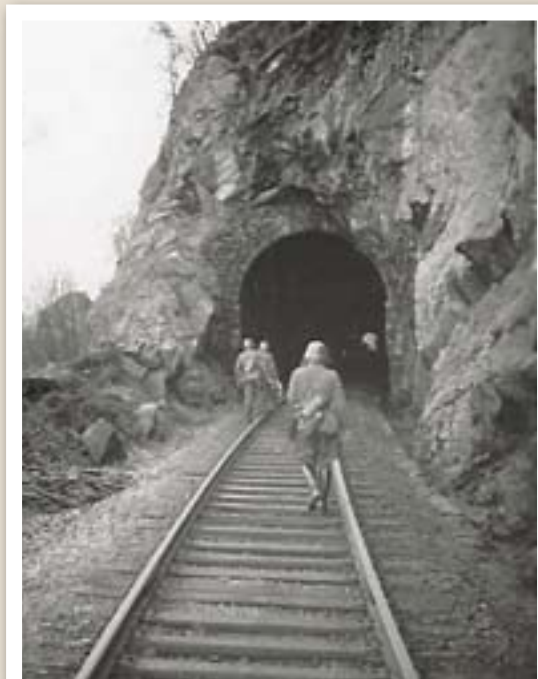
VED VAKSDAL: En tysk soldat studerer en nylig ervervet norsk stilling. I dagboken skriver Kornatzki at han er imponert over hvordan nordmennene hadde etablert en fantastisk ildstilling på selve sprengstedet. "Dersom det hadde vært vi som hadde ligget i denne stillingen, ville vi ikke ha gitt så fort opp som fienden gjorde," noterer han.

BERGEN 17.4.1940:
Tyske soldater paraderer for generalmajor Tittel.
"Nordmennene stirrer ikke så rent lite," heter det i dagboken.

SIVILE SOLDATER:
Tyskerne tar norske soldater til fange ved Trengereid. I Wehrmacht var det liten forståelse for at fienden kledde seg i sivil. De mente at det var en uhederlig måte å forsvare sitt land på. Kornatzki var provosert av dette og skriver om det i dagboken.

MOT VOSS:
Fremrykning retning Voss. Det ble en strevsom marsj. Motstanderen har innrettet seg fabelaktig, og det ble en tøff jobb i fiendtlig terreng.
Til v.: I nærheten av Vaksdal, som skal tas fra tre sider. Vaksdal ble tatt 23.4.

– Vi skal endelig forflyttes. Hvor vi skal, vet imidlertid ingen.

Avmarsjen finner sted 8. april. Om formiddagen 9. april ankommer toget Stade utenfor Hamburg. Kornatzkis regiment skal videre med fly.

– Natten til 10. april tilbringer vi i ”Fliegerhorst Stade”, der vi mottar en førsteklasses forpleining, skriver en tydelig spent ung og eventyrlysten soldat...

10.4: Vi vekkes kl 0245, kl 0600 har vi pakket utstyret inn i vår Junker52, og tar av kl 0830. Vi har et herlig vær. Flyturen går over øya Sylt, langs den danske grensen og mot flyplassen Stavanger i Norge. Flyet hadde allerede tidligere gjennomført en transport, og hadde brakt tilbake noen falne.

Man kunne se kratere som bombeflyene hadde forårsaket, da de banet veien for fallskjermjegerne våre. Ved flyplassen lå en godt kamuflert bunker, som heller ikke kunne forhindre styrkene våre i å ta plassen.

Vi setter i marsj, og har bare ryggsekker. Vi går mot et militært lager, som nordmennene har rømt i panikk. Vi innretter oss etter forholdene. Sivilister vi møter er helt fortumlet. De hadde vel ventet Tommy'ene (engelskmennene, red. ann.), og ikke oss.

12.4: Med sykkel bærer det gjennom Stavanger mot Randaberg. Om ettermiddagen rapporteres det fiendtlige skip. Alarmberedskap! Det var ingen båter, men fly – og de angriper. De ble hilst med et regelrett fyrverkeri. Fra bakken dunderer vårt anti-luftskytts, og i luften angriper våre jagerfly. ▶

Nils Vermund Gjerstad tekst
Bilderettigheter: Kurt I. Monsen
Takk til: Jostein Saakvitne, Kurt I. Monsen, Halvor Sperbund, Bjørn og Rosemarie Jervås

Korporal Wilhelm Kornatzki, som senere skal få Jernkorset for innsatsen sin, begynner dagboken sin i en optimistisk tone. Tre dager før den tyske invasjonen av Norge, 6. april 1940, får han og regimentet hans beskjed om å ta avskjed med basen i Stettin, som i dag ligger i Polen. Henrykt skriver han:

TRENGEREID-STAVENESLI:
De tyske troppene har fått forsterkninger og rykker fremover fra støttepunktet på Trengereid langs Bergensbanen mot Vaksdal.

Forts. fra foregående side

14.4: Vi oppretter en stilling for en "saksekikkert" på en høyde, slik at vi bedre kan observere kysten og eventuelle fiendtlige tilnærmelser. Om morgenen slipper to engelske fly 6 bomber, men disse utretter ingen skade. I disig vær unnslipper de over havet.

15.4: Ca. kl 1330 høres en kraftig eksplosjon. Nordmennene har utført en sabotasjeaksjon mot elektrisitetsverket. Skadene er ikke store, og er snart reparert. Kl 18 settes vi i bevegelse mot havnen i Stavanger. Sannsynligvis skal vi til Bergen.

16.4: Natten blir for det meste tilbrakt under dekk i ei køye. Da jeg gikk opp på dekk ved midnatt, så vi kraftig lys i retning Stavanger/Sola. Engelskmennene hadde angrepet en gang til, og forårsaker mange branner.

17.4: Ankommer Bergen havn kl 0630. Havnen er full av prisefartøy. Ytterligere et bevis for den engelske invasjonssplanen. Vi studerte norske jenter som ankom med fergene. Det første som slo oss, var den overdrevne bruken av sminkeskrinet.

Så begynner marsjen gjennom Bergen til vårt midlertidige standkvarter Nesttun. I sentrum er det en parade for generalmajor Tittel. Nordmennene stirrer ikke så rent lite. Mot kvelden ankommer vi Nesttun, og blir forlagt i en moderne utstyrt skole. På tavlen står det: "Velkommen, tyske soldater!"

20.4: Ved midnatt blir vi og sambandsutstyret lastet inn i en buss. Det skal fastslås om Vaksdal er fritt for fiender. Hvis ikke, skal Vaksdal gjøres fiendefri.

Etter ca. 40 km kommer vi til vår utgangsstilling. Kl 0600 er det oppbrudd, og avmarsj langs jernbanelinjen. Idet vi nærmer oss en tunnel, mottar spissen vår fiendtlig ild fra et godt skjult maskingevær.

Bak en stabel jernbanesviller går vi i dekning og monterer opp radioutstyret. Ved tunnelen er det en halvtimes illduell, der vi dessverre har vår første falne og en såret. Nordmennene har to falne.

Etter å ha stanset motstanden, støter vi videre. I forbifarten studerer vi den forlatte norske stillingen. De hadde sprengt broen, og etablert en vidunderlig ildstilling på selve sprengstedet. Dersom det hadde vært vi som hadde ligget i denne stillingen, ville vi ikke ha gitt så fort opp som fienden gjorde.

De første krigsfanger ble brakt bakover. Vi hadde et fryktelig raseri

mot disse karene, som alle var kledd sivilt, og som bare for en halv time siden hadde vært våre motstandere. Hadde de båret uniform, hadde de vært ærlige motstandere, men ikke på denne måten!

Den videre fremmarsjen er meget strevsom. Å bevege seg i et fiendtlig terreng, med 50 kg på ryggen, langs jernbanespor eller bratte åskammer, hele tiden beredt på å gå i stilling er ikke så lett som man tror. Det går sakte.

Langs landeveien ankommer vi like ved innfarten mot Vaksdal. Motstanderen har innrettet seg fabelaktig, og holder alle innfartsveier sperret med ild.

Vi kan ikke bevege oss rett på. Vi har sterk mistanke om at våre stillinger rapporteres til fienden via sivilister med radio i bakhold. Vår sambandsstilling er målet for skarpskyttere, som vi ikke greier å se. Nå er vi rasende. Kontakten med teten er delvis brutt, i tillegg sterk fiendtlig ild langs hele veien.

Om ettermiddagen, mens vi sakte beveger oss langs en vei som er sprengt inn i fjellsiden, begynner norsk lett artilleri å skyte seg inn. Med det tredje skuddet er treffpunktet der det skal være. Etter dette holder vi naturligvis nesen godt nede i bakken.

Da det blir nødvendig å rapportere til sjefen for 9. kompani at vi

RUINER:
Voss mai 1940.

SAKSEKIKKERT:
Soldater prøver ut nytt utstyr. De demonstrerer en såkalt "saksekikkert". Den gir dybdesyn når man observerer målet, og den har trådkors som gjør det lettere å vurdere avstander. Spesielt i skyttergraver er den hensiktsmessig.

ikke kan bruke radioen, går jeg med meldingen. Jeg har knapt gått 100 m før jeg hører et kanonskudd, og må kaste meg mot bakken. Heldigvis hadde jeg kastet meg ned bak en svillestabel før granaten kreperer. Splinter svirrer rundt ørene mine.

Jeg tar et kort stillingsbytte før neste skudd kommer. Dette gjen tar seg flere ganger, det er akkurat som om de forfølger meg med sine "hilsener".

Jeg suser tilbake til svillehaugen min. Nå skytes det også med MG og gevær mot meg. "Brødrene" skyter tydeligvis ved hjelp av kikkert. Troppen min har trukket seg tilbake til forrige tunnel. Jeg beveger meg forsiktig dit, og melder at oppdraget er fullført.

Vi er dødsstlitne da vi mot kl 2300 ankommer Trengereid igjen. Våre kamerater møter oss med nyheten om at vi fra i morgen skal stasjonere

PÅ VEI TIL VOSS:

Tyske soldater ved Reimegrend stasjon på Bergensbanen (til v.) Under: Sommermånedene 1940 beskriver dagbokforfatteren som den reneste ferien. Hytta han og en håndfull andre soldater er plassert i heter Uppsethytta, og ligger noen mil øst for Voss. Her koser soldatene seg i solveggen med post fra Das Vaterland og tyskspråklige aviser.

IDYLLISK ØYEBLIKK:

Tyske soldater på utmarsj i den norske fjellheimen ved Vossetraktene. Vinteren 1940 var både lang og kald med mye snø. Opplæring i å gå på ski fikk soldatene til langt ut i mai.

res her. Dette hadde vært vår ildåp, og det på Førerenes fødselsdag!

22.4: Vaksdal skal inn-tas fra tre sider. Vi setter også inn en armert båt, og denne torpederer en norsk kanonbåt, mens en annen greier å stikke seg vekk. 9. kompani beveger seg langs den samme gamle aksene, 6. kp beveger seg langs andre siden av fjorden, og i midten er båten.

Jeg befinner meg denne gang i bataljonens sambandsstilling ved Trengereid.

23.4: Denne morgenen ble Vaksdal tatt. Fremrykningen skjer umiddelbart, retning Stanghelle.

24.4: Om morgenen blir vi transportert med båten til Stanghelle. Hus og feltstil-

linger blir gjennomløst, og vi tar enda noen fanger. Nordmennene hadde igjen ligget i glimrende stillinger. Vi begraver her 4 falne. Vi rykker fram, forbi en liten jernbanekanon og en 7,5 cm feltkanon.

Da vi støter på en sprengt bro, bruker vi robåter, delvis kan man bevege seg over selve broen. Vi mottar ordre om å støte fremover med to sambandslag. Jeg er med her. Det bærer av gårde, til Dale. Vi er bare 4 mann, vi ser ingen andre verken foran eller bak oss. Langs veikanten ligger etterlatt utstyr, våpen og uniformer.

Med skuddklare gevær rykker vi videre gjennom en tilsynelatende forlatt bygd. Fra andre kanten dukker det opp en ordonnans med sykkel, og melder at bataljonens stridskvarter ligger 2 km fremme. 9. kompani lå i en frukthage, og nesten alle sov. 6. kompani ligger fremme ved fienden, ca. 3 km fra Dale.

I en hage setter vi opp radioapparatet. Ved mørkets frembrudd foretar vi stillingsveksel til skolen. Vi sover nesten ikke om natten, da sambandstrafikken må ekspederes.

25.4: I dag er det gitt ordre om storangrep. Fra land, fra luften og fra sjøen skal fienden gjøres mørk. Målet er Voss. Kl 0430 er det gitt ordre om at vi skal støte på, igjen på jernbanesporret. Igjen finner vi en sprengt bro, og overalt yter fienden kort motstand. Ved et sprengningssted, der det er vanskelig å komme seg fram, stopper vi en time slik at alle troppeenheter koordineres.

Det er en meget slitsom vei, bratt oppover og bratt nedover. Etter hvert faller mørket på. Bak hvert hjørne kan motstanderen ligge på lur. I det fjerne ser vi til stadighet lysglimt.

Senere ser vi i kikkert at det må dreie seg om en brann. Vi er utmatet. Etter en stund kommer vi til brannstedet, og ser for første gang i Norge resultatet av våre bombe-fly. Av en militærkaserne er det bare en askehaug tilbake. Mot himmelen ser vi lysstråler, som kan komme fra lyskastere. Det må stamme fra Voss.

Etter ca. 1 time er vi i utkanten av stedet. Sterkt lys fra flammer lyser opp husene på en spøkelsesaktig måte. Vi kan ikke bevege oss inn i bygden. Oppklaringspatruljer følger seg fram, og sender krigsfanger bakover. Vi er de første tyske soldater som besetter hovedkvarteret til general Steffens, kommandøren for den norske 4. divisjon.

Våre flygere har gjort et stort

arbeid. Vi rykker videre inn, og tar kvarter i et av de forlatte husene. Vi er bare glade for at vi har nådd dagens mål og vårt tildelte oppdrag.

26.4: I sollyset kan man se hele omfanget av bombingene. General Steffens har omgjort en ubefestet by til et forsvarsanlegg. Men han har måttet betale gebyrene for dette. Hele den vestlige delen av byen er en ruinhaug, bare enkelte skorsteiner står oppreist.

Så er det avmelding til sjefen. For oss begynner et kort slaraffenliv. Sjukolade, hermetisk melk, musserende vin, vann og kjeks. Bare sigaretter må vi klare oss uten. Vi vasker oss grundig i fjorden. Kirken er fylt av fanger.

8.5-28.5:

Dagene forløper så stille som i graven. Telefonvakten forteller om de overraskende fremgangene våre på vestfronten. 13. mai strekker Holland våpnene. Sedan og Dijon blir besatt, og Tommy'ene får seg et par kjappe igjen. Hvis det fortsetter slik, er vi snart ferdige med krigen. Vi feirer pinsen i snø.

31.5: Jeg mottar jernkorset av 2. klasse.

1.6: Tjenesten er rolig. Om kveldene går vi tur. På vestfronten fungerer alt perfekt. Har til nå tatt ca. 100 fotografier. Skal tro om vi er hjemme til høsten?

Kornatzskis dagboknotater slutter høsten 1941. Det siste tilgjengelige dokumentet er datert i Kirkenes i 1942, der han sendes hjem på perm.

Om livet hans før krigen vet man ikke mye. Svært mange tyskere i Wehrmacht hadde et polskliknende etternavn, som stammet fra det gamle Prøyssen før 1. verdenskrig.

I april 1940 var han korporal, men ble etter hvert underoffiser. Han ble sendt til Nordfronten, der han sannsynligvis var resten av tjenesten sin. Det har ikke lyktes å finne graven hans i tysk arkiv.

Tyskernes tilbaketrekning er preget av store tap uten sjanse til å gravlegge eller engang å registrere døde. Kornatzki omkom trolig på Nordfronten et sted, siden det verken finnes bilder eller dokumenter i samlingen som er datert etter 1942.

Deler av dagboken legges ut på www.krigsminner.no over nyttår. Se også www.nuav.net for mer info om den tyske okkupasjonen av Norge. ■